

Cisti **o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU**

— I jubileju kulturnega dela na Češkem prinaša »Jutro« od 16. I. daljši uvodnik. Iz članka je razviden razmah šolstva, knjižnic, ljudskih univerz, in sploh vse prosvete in kulture v zadnjem stoletju.

— I šahovske tečaje na srednjih šolah organizira šahovski klub po sklepu zborovanja šahistov v Banja Luki. Nekateri tečaji se že vršijo. (»Jutro« z dne 16. I.)

— I šola v Dravogradu je na slabem. Ker je upravitelj upokojen ali bolan mora učiti učiteljica kar dva razreda. Naj šolska oblastva to čimprej uredi. (»Delavska politika« od 15. jan.)

— I Na Vurbergu je kot piše »Delavska politika« od 15. I. šola že eno leto brez upravitelja in tudi na okoliški šoli se ne more vršiti pouk vsled pomanjkanja učnih moči.

— I Glede krivde zaradi monopolizacije učnih knjig in odpuščenih slovenskih profesorjev polemizira »Jutro« od 12. I. s »Slovenec«.

— I Univerzo za brezboštvo so ustanovili — kot piše »Domoljub« od 15. I. letos v Moskvi.

— I Proti monopolizaciji učnih knjig je bil sprejet v ptujskem mestnem svetu poseben predlog prof. Alica. (»Mariborski večernik« z dne 14. I.)

— I Zavod za slepe v Kočevju je v pretesni neprikladni stavbi, kjer je prostora samo za 40 otrok. Zaradi tega je letos 16 šoloobveznih slepih otrok brez pouka. Zavod naj bi se čimprej premestil nazaj v Ljubljano (»Slov. narod« z dne 14. I.)

— I Novo jugoslovansko abecedo uporablja v svojem novem listu »Budućnost jugoslovenstva«, I. zv., urednik Božidar Stojanović v Beogradu. Novo abecedo je sestavil tako, da je vzel nekaj črk iz cirilice, nekaj iz latince. Kot bivši učitelj se obrača v posebnem članku na učiteljstvo in ga poziva, da naj oni, ki jim je znano, koliko dragocenega časa in energije izgubijo učenci s tem, da se morajo učiti obeh abeced, delajo za to, da zmaga ta njegova enotna abeceda.

— I »Narodna prosveta« od 19. I. prinaša med drugim naslednje članke: »Še o inteligenci in narodu«, »Delovna šola«, »Značaj zaba- višč«, »Šolsko delo v skupinah«, »Učitelji odpušteni zaradi tega, ker niso položili izpita, se lahko vrnejo v službo takoj, ko izdelajo izpite«.

— I Proti monopolizaciji šolskih knjig in zakaj je vsa naša javnost proti monopolizaciji piše »Mariborski večernik« od 18. I.

— I O resoluciji proti monopolizaciji šolskih knjig, ki je bila sprejeta od podeželskih organizacij JRZ piše »Jutro« od 18. I. in dodaja svoj komentar.

— I Ljudska štetja v Avstriji in koroški Slovenci je zanimiv članek, ki ga prinaša »Slovenski svet« v št. 2.

— I O dvojni morali in groznjah JUU prinaša »Slovenec« od 22. jan. daljši članek, kjer ponavlja stare že iznesene obdolžitve, ne omenja pa dokazov iz »Učiteljskega tovariša«, kako se je JUU potegovala objektivno in nepristransko tudi za katoliško učiteljstvo.

— I Razpust zbora malih harmonikarjev R. K. v Mariboru se je izvršil te dni, ker ni skladno s cilji RK in njegovega Pomladka, da se z otroki prireajo koncerti v nočnih urah.

— I O zborovanju učiteljev meščanskih šol prinaša Mariborski večernik od 23. jan. daljši članek. Prav tako »Mariborer Zeitung« od 24. jan.

— I Proti monopolizaciji šol, knjig se je izrekel tudi celjski mestni svet 17. t. m. (»Nova doba« 24. jan.)

— I Lužiskim Srbom so prepovedali vse liste in društva se morajo izenačiti in priključiti narodnosocialističnemu pokretu. — (»Delavska politika« 25. jan.)

— I Zveza intelektualcev Jugoslavije se je ustanovila v Zagrebu. Namen: zbrati vse intelektualce, ščititi in pospeševati njih gospodarske, kulturne in moralne interese. (»Narod« 24. jan.)

— I O motoriki otroka je govoril te dni na Dunaju univerzitetni profesor dr. Hass. Iz tega predavanja povzamemo, da je za razvoj otrokovega telesa prav posebno važna doba med 6. in 7. letom. Večurno sedenje v šolskih klopih je za telo tedaj izredno škodljivo. Potrebni so odmori od 10 minut po vsaki uri, vendar pa otrok ne bi smel počivati ampak bi se moral v teh minutah razgibati na prostem. (»Neue Freie Presse« od 23. jan.)

— I O dvojni morali Avstrije, ki se veseli, da so Nemci dobili nemške šole na Madžarskem, a sami nočejo dati slovenski manjšini šol — piše »Slovenija« od 24. I. O šolstvu na Koroškem piše tudi »Jutro« od 25. I.

— I Učitelju Jožetu Poljancu ob 60 letnici prinaša »Mariborski večernik« od 25. I. krajši članek.

— I O reformi meščanskih šol piše tudi »Deutsche Zeitung« od 26. I.

— I Narijica na badenskih šolah sta penzionirana skupaj 102, od teh sta na višjih šolah 32, na strokovnih šolah 9, na ljudskih in nadaljevalnih šolah 39, na umetniških šolah 6. Danes ne počuje na badenskih šolah prav noben Jud, pač pa so se otvorile v badenskem okrožju 4 židovske ljudske in nadaljevalne šole, kjer poučujejo židovski učitelji. (Po »Berliner Tageblattu« od 24. I.)

— I Slovensko učiteljstvo in politika je naslov uvodnika v »Sloveniji« od 24. I. Tu stoji med drugim: »... Slovensko učiteljstvo ne daje svojemu narodu v današnjem težkem položaju tiste opore, ki bi je ta opravičeno od njega pričakoval... Niso redki učitelji, ki pravilno gledajo na položaj, a danes so vendar še izjeme. Učiteljstvo je še vedno eno izmed glavnih opor vseh centralističnih in unifikačijskih prizadevanj, ki so naperjene proti slovenski samobitnosti. O »Tovarišu« pravi, da odločno poudarja svojo politično nevtralnost, se zavzema za veliko vneto za pravni položaj učiteljstva, za njegovo stalnost, se bori proti vmešavanju politike v prosvetne zadeve, vendar pa da so nekateri članki pisani v nacionalistični ideologiji. Mesto učiteljstva je na strani ljudstva in nikjer drugod.

— I Ponesrečena brakada nosi naslov članka v »Slovenec« od 26. I., kjer govori o učiteljskih premeščanjih. Članek prinaša tudi pismo Vladimirja Kapusa na ministra, kjer se zavzema za Baeblerja iz Radovljice, ki mu je baje grozila premešitev, ker je bil narodnjak in Sokol. V pismu je tudi naslednji pasus: »Še nikdar se niso pri Slovencih ideali poštenih Jugoslovanov toliko poniževali kot sedaj... Tisti, ki ni slepo klonil onim, ki so vzklikali »Srbe na vrbe«, mora zadržati svoje mesto, ker je premeščen. Članek se nad tem pismom zgraža in pravi, da strelja Kapus v prazen grm, ker na premeštev Baeblerja nihče ni mislil. Tudi, da bi bil kdo premeščen, ker je bil Sokol »Slovenec« odločno zavrača, zakaj pri njih se nikdar ne uveljavlja praksa: zob za zob!

— I Beseda k učiteljskim premeštvam je nedolžen naslov za precej strupen članek v »Bogoljubu« od 22. jan. Tu omenja članek, kakšne krivice so se godile katoliškemu učiteljstvu. Liberalni pa so imeli vsega, kar so hoteli in so si lahko izposojali denar iz bednostnega fonda za zidanje hiš. (Celo po 60.000 Din). V okolici Ljubljane — pravi

dalje — se je nagnetlo nešteto gospodičen, ki so se vozile in se vozijo na deželo z vlakom ali avtom ali s kolesom za nekaj ur na izlet v šolo. Občina jim je plačevala kurjavo in stanarino, gospodične so pa po mestu »špansirale«, v teater in na koncerte hodile, plačo pa za približek imele. Učitelj je seveda tudi grozil učencem s slabim spričevalom, če se ne vpišejo v to ali ono organizacijo. Tudi so ti »fabricirali« volitve, itd. itd.

— I O »zaradah« v zvezi z monopolizacijo knjig piše »Domoljub« od 22. jan.

— I Za krščansko vzgojo mladine priredi društvo »Krščanska šola« v februarju ali marcu vzgojen teden ob podpori cerkve, šole, gledališč in kinov. Posebno obširen program se bo izvajal v Ljubljani. (»Domoljub« 22. I.)

— I Meščanska šola je slaba piše »Slovenec« od 25. jan., toda tega ni krivo učiteljstvo, temveč sistem. Glavni vzroki za negativni uspeh so: obstoječi učni načrt, pomanjkanje denarnih sredstev in podrejenost meščanske šole oddelku za srednje šole. Da se meščanska šola izboljša naj se izda primernejši učni načrt, ustvarijo predpogoji za one učne predmete, ki najbolj omogočajo fizično delo in pri ministrstvu in banski upravi naj se ustanovijo samostojni oddelki za meščanske šole.

— I Posvetovalnice za izbiro poklica se ustanovijo na pobudo VIII. odd. kr. banske uprave v Ljubljani, v Mariboru, v Celju in v Ptuj. (Vsi ljubljanski dnevniki od 22. jan.)

— I O monopolizaciji šol, knjig piše tudi »Gottscheer Zeitung« od 20. jan.

— I Na izvlečke, ki jih prinaša »Slovenec« iz svojega glasila pred 60. leti prinaša »Delavska politika« od 22. jan. strupen članek, kjer citira »Slovenca« pred 20. leti. Med drugim citira tudi odlok za zbiranje denarja po šolah v vojne namene. Deželni šolski svet je poslal ob tisti priliki tudi pesem, ki jo je zložil c. kr. dež. šol. nadzor. dr. Mihael Opeka: Ajmo, ajmo — vinarje zbirajmo, jih za vojko, jih za zmago dajmo! — Ajmo, ajmo — vinarje zbirajmo, in Bogu jih in cesarju dajmo!

— I Proti monopolizaciji šol, knjig je tudi ZKD, ni pa podpisala spomenice, ker jo smatra v svoji sestavi za pogrešno, ker da meša gospodarske, pedagoške, narodnokulturne in politične razloge, ki jih je treba strogo ločiti. O istem predmetu ima daljši članek tudi »Ljudska pravica« od 24. jan., ki je od-

ločno proti monopolizaciji knjig, omenja pa mimogrede, da se je za monopol zelo prizadeval Čirić, predsednik petomajskega parlamenta in član JRZ.

— I O premeščanju učiteljev ima tudi »Slovenec« od 28. t. m. uvodnik; jezi se na prošnje, pritožbe, spomenice in deputacije v Beogradu, ki bi hotele premeštitve preprečiti, namiguje celo nekoliko na avstrijskantsvo naše inteligence med vojno in pravi nadalje, da premeštitve ne presegajo 6 in pol odstotka vsega učiteljstva in tudi da ni res, da bi bili prizadeti predvsem sokolski delavci. Nadaljuje: nihče od premeščenih ni oškodovan, večina je prišla celo na boljše mesto, pa naj so te ali nasprotno politične barve, nikomur se s premeščanjem ni storila nobena krivica, pač pa je marsikomu bila popravljena krivica, ki jo je utrpel pod JNS režimom.

Ta govor prinaša v ekscerptu tudi »Jutro« od 28. I. — Na mestu, kjer pravi dr. Krek, da ni bilo premeščenih zdaj več učiteljev kot druga leta, opominja uredništvo, da gospod minister žal ni navedel primerjalne statistike, ki bi bila zelo zanimiva. Isto navaja ob pasusu premeščenj v druge banovine.

— I Zaradi magdalenske šole v Mariboru ima »Slovenec« od 28. I. članek, kjer pravi, da se je pod JNS režimom grozno gospodari- lo, zidalo šolo brez proračunov in najemalo posojila brez glave.

— I Vloge zaradi znižanja uradniških prejemkov, ki jih je vložilo JUU sekcija za dravsko banovino, so prišle pred skupščino. (Po dnevniki od 24. I.)

— I Interpelacija je bila vložena v skupščini po poslancih Komaru, Mravljetu in tov. zaradi postopanja ministrskega referenta Erjavca in banov. šol. nadz. Struklja glede premeštitve učiteljev v naši banovini. (»Slovenec« in »Jutro« od 24. I.)

— I V Rusiji bodo zgradili letos 1520 šolskih poslopj v mestih za 907.000 učencev in 2802 šoli na deželi. (»Pragerpresse« 26. I.)

— I Zakaj učiteljske premeštitve, je skušal pojasniti 26. I. pri St. Vidu nad Ljubljano minister Krek. Tu je dejal, da so premeštili učitelje, ki tako žive, da so širili v občini pohujšanje ali pa ki tako delajo, da niso starši več hoteli pošiljati otrok v šolo ali pa one, ki so pri volitvah kot predsedniki volilnih komisij sleparili kar na debelo. Zaključil pa je svoj govor takole: Tak osat in tak plevel bo- mo populili. (Po »Slovenski zemlji« od 27. I.)

Osebnne zadeve

— I Premeščenji so bili učitelji (-ice) s kra- ljevim ukazom z dne 20. decembra 1935.: Ko- privec Aleksander iz Knjeginca za telovad- nega učitelja na drž. moško učit. šolo v Mari- boru; Mrovlje Slavko iz Slovenjgradca v Dol. Lendavi; Kopač Leopold iz Slovenjgradca v Gornji grad, Bruckner-Kleinmayr Tekla iz Loga-Zaplane na Bled, Rudolf Ema iz Ra- keka v Cerknico.

Učiteljski pravnik

— Š Akontacijo na selitvene stroške naka- zuje ministristvo prosvete. S 5 Din kolkova- no prošnjo je nasloviti na ministrstvo pro- svete in ji priključiti: 1. overovljen prepis odloka-ukaza o premeštitvi po službeni po- trebi, 2. proračun o selilnih stroških in 3. pri- znanico za 2/3 znesek proračuna.

— Š Ročni katalog za šolsko leto 1935./36. je še v zalogi. Kdor si ga še ni nabavil, naj to stori čimprej. Tov. pripravniki, posedujete že vsi to priročno in koristno knjižico? V. G.

— Š Za prepis dekreta o priznanem pe- riodskemu povišku, ki ga je priložiti prijavi za novi periodski povišek in prošnji za položaj- no skupino, je založila Učiteljska tiskarna obrazce, ki jih je samo spopolniti! — Rabite to tiskovino!

— Š Za prošnje za napredovanje v višjo položajno skupino uporabljajte tiskovine no- ve izdaje, ki se nanašajo samo na predpis U. Z. iz l. 1931. in ne stare tiskovine, ki jih je treba spopolnjevati.

— Š Vprašanje R. R. iz M.

1. Ali smem poročiti italijanskega držav- ljana in ali moram napraviti prošnjo na min. prosvete za dovoljenje?

2. Ali morem ostati kljub temu, da vza- mem za moža tujega državljanca, državljanka Jugoslavije?

3. Ali izgubim pravico do kuriva in sta- narine, čeprav bi bil mož brezposeln in bi živel pri meni?

Odgovor. Ad 1. Poročiti se smete brez vsakega dovoljenja. Ad 2. Po določilu § 29. zakona o državljanstvu z dne 21. IX. 1928. »Sl. list« št. 109/165 z dne 19. XI. 1928. ne izgubite državljanstva, ako podaste ob ske- nitvi zakona izjavo, da obdržite državljan- stvo kraljevine Jugoslavije. Kje podaste tako izjavo, informirajte se pri sreskem načelnstvu. Ad 3. Po § 30. fin. zakona izgubite pravico do stanarine in kuriva, neglede na to, če bo Vaš mož brezposeln.

Naša gospodarska organizacija

UČITELJSKA TISKARNA

Mnogo smo že razpravljali o tej gospo- darski ustanovi. Vsi pa se še vedno premalo zavedamo, da je ta zadruga naša osnova, na katero moramo zidati vse naše gospodarske in socialne ustanove, ako hočemo doseči ve- ljavo med narodom in se obdržati na površju.

Učit. tiskarna je naše največje gospodar- sko podjetje in edini zavod te vrste v državi. Danes lahko s svojo popolno opremo konku- rira vsem tiskarskim podjetjem v naši ba- novini.

Ona ima najkrepkejši oslon na ves učiteljski stan, česar nima nobena druga tiskar- na. In v tem, dragi tovariši in tovarišice, je vsa njena moralna sila, bila bi pa tudi gospo- darska, ako postanejo vsi učiteljski zadrugniki in odjemalci-kupci. Zato Vas ponovno vabi- mo v krog zadrugnikov in v okrilje naše go- spodarske in stanovske trdnjave.

— g Članom Učit. samopomoči. Zadrug- na uprava Vam je poslala v teh dneh polo- žnice za nakazilo članskega prispevka po umr- lih članih: Sador Vendelin, Ljubljana in Sa- bati Antonija, Zg. Poljskava (369. in 370. smr. primer). Samski člani nakažejo 11 Din, zakonski pari pa 21 Din. — Tej pošiljati smo priložili seznam umrlih članov v zad- njem četrtletju (okt. do dec.) l. 1935. Odslej boste dobivali za vsako četrtletje tiskane se- zname kot je ta. — Zaostanki se od meseca do meseca večajo. Kako pa naj zadrugna uprava zadosti dedicem s posmrtninami, če ne bo zadosti plačili! Prosimo, mislite na to in nakazujte določene zneske takoj po pre- jemu položnic.

— g Zahvala. Učiteljski dom v Ljubljani se toplo zahvaljuje petim preostalim sošol- cem pok. tovariša Vendelina Sadorja za zne- sek Din 150.—, ki so jih darovali namesto venca na njegovo krsto.

Učiteljska fiskarna

— t Opomin zamudnikom. Nad 5000 Din daje letno tiskarna samo za znamke pri opo- minih. Tovariši, skrbite in pomagajte, da ti nepotrebni stroški ne pridejo več v poštev pri učiteljih in šolah.

Stanovsko gospodarstvo je najtrdnjši temelj stanovske organizacije

— t Ni se spomnil na to. Srečam starega tovariša, ko ravno prihaja iz neke knjižarne. — »Od kod, prijatelj?« — Nekaj papirja in knjig sem nakupil. — »Ali ne kupuješ v Učit. tiskarni?« — Se nisem spomnil na to. —

— t Organizacija dela za vse in vsi naj delajo za organizacijo. Mnogi tovariši se ob vsaki priliki obračajo na organizacijo v vpra- šanji za svet, s prošnjami za pomoč itd. A mnogo tistih, ne upoštevajo navodil organiza- cije, kadar jih vabi in kliče na pomoč učiteljskim gospodarskim ustanovam, ki so glavna opora vsemu delovanju.

— t Mladinska knjižnica. Za Božič sem kupil nekaj knjig iz založbe Učit. tiskarne, katere izkazuje — Cenik l. 1935 — že po polovični ceni. Knjige so tako lepo vezane, da je že sama vezava skoraj toliko vredna, ko stane cela knjiga. Sedaj je najlepša prilika, da se izpopolnijo šolske knjižnice in si oskrbe starši najboljše in najcenejše darila otrokom za Veliko noč, za god itd.

kopico vprašanj rešuje z upoštevanjem eko- nomске plati na vasi:

Ali je vas še vedno torišče onih idile, ki jo opeva literatura? Resnica o narodnih običajih in nošah. Problem in bistvo kmetstva. Vzgojna ideologija in metoda na kmetih. Kako stanuje in spi kmečki otrok? Kakšen poklic si izbira da- našnja kmečka mladina? Zakaj ni več »ljubezni do grude«? Spolno življenje na vasi. Izgledi kmečke mladine.

Za učitelja na vasi zelo tehtni problemi, katerih ne bo več mogoče molče preiti! Pa tudi mestni in delavski šolnik se bo moral poglabiti v ta važni problem!

Vinko Brumen je zasnoval zgodovinsko študijo o slovenskih začetnih šolah. Z novih vidikov podaja razvoj slovenskih šol za časa A. M. Slomškega ter dokazuje neodvisnost teh prizadevanj od nemških sosedov.

Ernest Vranc podaja nekaj misli k pro- blematiki učiteljskega mladege rodu pod pa- rolo »Mi gremo naprej...«. Ostro karakte- rizira predvno učiteljsko generacijo, ki ni razumela Cankarja. Povojno pokolenje se je izživljalo v boju proti »novi šoli«, najmlajše učiteljstvo pa išče samega sebe na barikadah današnjih kaotičnih razmer:

Ali minljivost in izpremenljivost življenjskih oblik vpliva tudi na oblikovanje mladege rodu? Zakaj se pri nas čisto zida pri strehi? Dr. Ozvald pred vojno in po vojni. Kje so pravi temelji eksistenčne nujnosti »nove šole«? Ali zavisi re- forma od same ideje? Pomanjkljiva izobrazba med učiteljstvom. Zakaj? Pomen družboslovnih tečajev 1927.—1929. v Ljubljani. Zakaj mora šola ustrezati ekonomskemu in socialnemu ustroju družbe? Ali vodi šola življenje ali obratno? Mlajše učiteljstvo kot izraz razvrzanega časa. Za- kaj ni več sanjavega iskanja idealov? Kje se nahaja mesto nas učiteljev v socialnih krčih današnjega veka?

Razprava — prepletena z značilnimi iz- povedbami mlajše generacije — bo vzbujala

veliko pozornost, saj globoko posega v misel- nost današnje dobe.

Prof. Ozvald je orisal vlogo starosti pa mladosti v življenju poedince in v organski celoti ljudstva. Pisatelj točno definira odno- se »starih in mladih« ter prihaja do zaključ- ka, da se teh dvoje reči medsebojno ne iz- ključuje. Vse ob svojem času! Starejše ge- neracije si brez mlajše ne moremo misliti. Brez naraščanja bi prišli do zastoj. Ni pa mlajša generacija samo nadaljevanje starej- še. Teza — antiteza! Iz tega nasprotja se šele poraja »plodoviti moment« za kultiviranje, pretirani kult mladine pa odklanja. V živem slogu pisana razprava bo zanimala »stare« in »mlade«.

Dragotin Cvetko je raziskal socialno pripadnost dijakov na mariborski klasični gimnaziji. Zelo zanimive so ugotovitve o učnih uspehih dijakov z ozirom na socialni sloj. Do sedaj še doela neobdelano polje v sklopu našega šolstva!

Anica Lebarjeva razpravlja o varstvu deklet, Etbin Bojc pa poroča o t. nadz. Josipu Novaku in njegovi biografiji kranjskih šol- nikov. Za strokovne učitelje je v zborniku »Študija fonetike«, kar v začetku pa nekrolog markantni osebnosti starejše dobe — peda- gogu dr. Janku Bezjaku.

Z malimi izjemami prinaša letošnji »Pe- dagoški zbornik« vsebinsko enotno gradivo z vodilno idejo — preloma s preteklostjo!

Kdo si tega ne želi bolj kot mi učitelji?! Čeprav nas tarejo krizi in težave, mi hočemo in moramo z duhom časa! Kljub vsemu bomo mesečno še našli Din 2.50 (t. j. 30 Din letno) za našo edino pedagoško-književno ustanovo. Zelim pa, da se SSM tudi v bodoče razvija v smeri, ki jo je nakazala v letošnjem »Pe- dagoškem zborniku«! E — e.